

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 17ης Ιανουαρίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) – Προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 325, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ – Σύμβαση σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Ποινική διαδικασία σχετικά με αδικήματα στον τομέα του ΦΠΑ – Αρχή της αποτελεσματικότητας – Διεξαγωγή των αποδείξεων – Παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων – Άδεια δοθείσα από αναρμόδια δικαστική αρχή – Συνεκτίμηση των ως άνω παρακολουθήσεων ως αποδεικτικών στοιχείων – Εθνική ρύθμιση – Απαγόρευση»

Στην υπόθεση C-310/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Spetsializiran nakazatelen sad (ειδικό ποινικό δικαστήριο, Βουλγαρία) με απόφαση της 25ης Μαΐου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 31 Μαΐου 2016, στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας κατά

Petar Dzivev,

Galina Angelova,

Georgi Dimov,

Milko Velkov,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz (εισηγητή), πρόεδρο του εβδόμου τμήματος, προεδρεύοντα του τετάρτου τμήματος, K. Jürimäe, K. Λυκούργο, E. Juhász και C. Vajda, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Bobek

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους R. Troosters και J. Baquero Cruz καθώς και από την P. Mihaylova,

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 25ης Ιουλίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 325, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', και του άρθρου 2, παράγραφος 1, της Συμβάσεως η οποία καταρτίστηκε βάσει του άρθρου Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, και η οποία υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο στις 26 Ιουλίου 1995 (ΕΕ 1995, C 316, σ. 48, στο εξής: Σύμβαση PIF), καθώς και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κινηθείσας κατά του Petar Dziven, της Galina Angelona και των Georgi Dimov και Milko Velkov, που κατηγορούνται ότι διέπραξαν αδικήματα στον τομέα του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 325 ΣΛΕΕ ορίζει τα εξής:

«1. Η Ένωση και τα κράτη μέλη καταπολεμούν την απάτη ή οιαδήποτε άλλη παράνομη δραστηριότητα κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, λαμβάνοντας σύμφωνα με το παρόν άρθρο μέτρα τα οποία θα έχουν αποτρεπτικό χαρακτήρα και θα προσφέρουν αποτελεσματική προστασία στα κράτη μέλη καθώς και στα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης.

2. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα ίδια μέτρα καταπολέμησης της απάτης κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης με εκείνα που λαμβάνουν για την καταπολέμηση της απάτης κατά των ιδίων οικονομικών συμφερόντων.

[...]»

Η Σύμβαση PIF

- 4 Το άρθρο 1 της Συμβάσεως PIF προβλέπει τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς της παρούσας σύμβασης, απάτη εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων συνιστά:

[...]

β) όσον αφορά τα έσοδα, κάθε εκ προθέσεως πράξη ή παράλειψη σχετικά με:

- τη χρήση ή την υποβολή πλαστών, ανακριβών ή ελλιπών δηλώσεων ή εγγράφων, με αποτέλεσμα την παράνομη μείωση των πόρων του γενικού προϋπολογισμού των Κοινοτήτων ή των προϋπολογισμών των οποίων η διαχείριση ασκείται από τις Κοινότητες ή για λογαριασμό τους,
- την αποσιώπηση πληροφοριών κατά παράβαση ειδικής υποχρέωσης, με τα αυτά αποτελέσματα,
- την μη κατά προορισμόν χρήση ενός νόμιμα αποκτηθέντος πλεονεκτήματος με τα αυτά αποτελέσματα.

2. Με την επιφύλαξη του άρθρου 2, παράγραφος 2, κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία και κατάλληλα μέτρα για τη μεταφορά των διατάξεων της παραγράφου 1 στο εσωτερικό ποινικό του δίκαιο κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι αναφερόμενες σ' αυτές συμπεριφορές να χαρακτηρίζονται εγκλήματα.

[...]»

5 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της Συμβάσεως ΡΙΦ ορίζει τα εξής:

«Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε οι αναφερόμενες στο άρθρο 1 συμπεριφορές, καθώς και η συνέργεια, η ηθική αυτουργία και η απόπειρα που συνδέονται με αυτές να επισύρουν αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές ποινικές κυρώσεις, που να περιλαμβάνουν, τουλάχιστον στις περιπτώσεις βαρείας απάτης, στερητικές της ελευθερίας ποινές για τις οποίες χωρεί ενδεχομένως έκδοση. Ως βαρεία θεωρείται κάθε απάτη που αφορά ένα συγκεκριμένο ελάχιστο ποσό, οριζόμενο από τα κράτη μέλη και μη δυνάμενο να υπερβεί τα 50 000 [ευρώ].»

Η απόφαση 2007/436/ΕΚ

6 Η απόφαση 2007/436/ΕΚ, Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 7ης Ιουνίου 2007, για το σύστημα των ιδίων πόρων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ 2007, L 163, σ. 17), προβλέπει, στο άρθρο της 2, παράγραφος 1, τα εξής:

«Συνιστούν ιδίους πόρους εγγραφόμενους στον γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα έσοδα:

[...]

β) [...] τα έσοδα από την εφαρμογή ενιαίου συντελεστή για όλα τα κράτη μέλη στην εναρμονισμένη βάση ΦΠΑ, η οποία καθορίζεται σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες. [...]»

Το βουλγαρικό δίκαιο

Το Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας

7 Το άρθρο 32, παράγραφος 2, του Συντάγματος της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας προβλέπει την απαγόρευση της παρακολούθησής των ιδιωτικών συνδιαλέξεων, υπό την επιφύλαξη των περιπτώσεων που προβλέπει ο νόμος.

8 Το άρθρο 121, παράγραφος 4, του Συντάγματος αυτού ορίζει ότι οι δικαστικές πράξεις πρέπει να αιτιολογούνται.

Ο ΝΡΚ

- 9 Το άρθρο 348 του Nakazatelno-protsesualen kodeks (Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, στο εξής: ΝΡΚ) ορίζει τα εξής:

«(1) Η δικαστική απόφαση μπορεί να ανακληθεί ή να τροποποιηθεί κατ' αναίρεση:

[...]

2. εφόσον ενέχει παράβαση ουσιώδους τύπου.

[...]

- (3) Συντρέχει ουσιώδης παράβαση δικονομικών κανόνων:

1. σε περίπτωση κατά την οποία επήλθε περιορισμός των δικονομικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου ή των λοιπών μετεχόντων στη δίκη και δεν έχει αρθεί ο περιορισμός αυτός·
2. σε περίπτωση κατά την οποία δεν υφίσταται αιτιολογία ή δεν υφίστανται πρακτικά της επ' ακροατηρίου συζητήσεως στο πρωτοβάθμιο ή στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο·
3. σε περίπτωση κατά την οποία η ποινική καταδίκη έχει επιβληθεί ή η απόφαση έχει εκδοθεί από αναρμόδιο δικαστήριο·
4. σε περίπτωση κατά την οποία το απόρρητο της διασκέψεως έχει παραβιασθεί κατά την επιβολή της ποινικής καταδίκης ή κατά την έκδοση της αποφάσεως.»

Ο ΖΙΔΝΡΚ

- 10 Την 1η Ιανουαρίου 2012 τέθηκε σε ισχύ ο Zakon za izmenenie i dopalnenie na nakazatelno-protsesualnia kodeks (νόμος για την τροποποίηση και συμπλήρωση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, στο εξής: ΖΙΔΝΡΚ), ο οποίος αφορούσε την ίδρυση και λειτουργία του Spetsializiran nakazatelen sad (ειδικού ποινικού δικαστηρίου, Βουλγαρία). Ο ΖΙΔΝΡΚ προβλέπει τη μεταβίβαση ορισμένων αρμοδιοτήτων από το Sofiyski gradski sad (πρωτοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία) στο Spetsializiran nakazatelen sad (ειδικό ποινικό δικαστήριο), το οποίο έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα να αποφαινεται επί των υποθέσεων που αφορούν εγκληματική οργάνωση.
- 11 Κατά το άρθρο 5 του ΖΙΔΝΡΚ, η αρμοδιότητα για τη χορήγηση άδειας παρακολούθησεως των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων προσώπων υπόπτων συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση μεταβιβάζεται από το Sofiyski gradski sad (πρωτοδικείο Σόφιας) στο Spetsializiran nakazatelen sad (ειδικό ποινικό δικαστήριο).
- 12 Βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 2, του ΖΙΔΝΡΚ, για την ολοκλήρωση της προδικασίας που έχει ήδη κινηθεί παραμένουν αρμόδιες οι δικαστικές αρχές που είχαν τη σχετική αρμοδιότητα πριν την προαναφερθείσα μεταβίβαση αρμοδιοτήτων. Η εν λόγω διάταξη τροποποιήθηκε στις 6 Μαρτίου 2012, διευκρινιζομένου ότι ο δικαστικός έλεγχος των διαδικασιών αυτών θα εξακολουθούσε να ασκείται από το δικαστήριο που ήταν αρμόδιο πριν από την 1η Ιανουαρίου 2012.

Οι διατάξεις σχετικά με τις ειδικές μεθόδους έρευνας

- 13 Η διαδικασία που επιτρέπει την παρακολούθηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων διέπεται από τα άρθρα 1 έως 3, 6 και 12 έως 18 του Zakon za spetsialnite razuznavatelni sredstva (νόμου περί ειδικών μεθόδων έρευνας) καθώς και από τα άρθρα 172 έως 177 του ΝΡΚ. Όπως διευκρίνισε το αιτούν δικαστήριο,

παρακολούθηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων μπορεί να διενεργείται τόσο στο πλαίσιο προκαταρκτικής εξετάσεως όσο και μετά την άσκηση ποινικής δίωξης. Ένα τέτοιο μέτρο θα πρέπει να επιτραπεί εκ των προτέρων από αρμόδιο δικαστήριο κατόπιν αιτήματος, αντιστοίχως, του διευθυντή της γενικής διευθύνσεως για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, ή του εισαγγελέα. Η δικαστική απόφαση που επιτρέπει την παρακολούθηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων πρέπει να είναι αιτιολογημένη και, σύμφωνα με το άρθρο 15 του νόμου περί ειδικών μεθόδων έρευνας και το άρθρο 174 του ΝΡΚ, να έχει εκδοθεί από τον πρόεδρο του αρμόδιου δικαστηρίου ή από τον αντιπρόεδρο που έχει εξουσιοδοτηθεί σχετικώς.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 14 Ο P. Dzivev, η G. Angelova και οι G. Dimov και M. Velkov κατηγορούνται ότι διέπραξαν, μεταξύ 1ης Ιουνίου 2011 και 31ης Μαρτίου 2012, φορολογικά αδικήματα, μέσω της Karoli Kerital EOOD, μιας εμπορικής εταιρίας. Στον P. Dzivev προσάπτεται, μεταξύ άλλων, ότι ηγήθηκε εγκληματικής οργανώσεως στην οποία συμμετείχαν οι τρεις λοιποί κατηγορούμενοι και σκοπός της οποίας ήταν, εν προκειμένω, η αποκόμιση ιδίου οφέλους μέσω της αποφυγής της καταβολής του φόρου που οφειλόταν δυνάμει του Zakon za danak varhu dobavenata stoynost (νόμου περί του φόρου προστιθέμενης αξίας) (DV αριθ. 63, της 4ης Αυγούστου 2006), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης.
- 15 Κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξετάσεως, πολλές αιτήσεις με τις οποίες ζητήθηκε να επιτραπεί η διενέργεια παρακολούθησεως τηλεφωνικών συνδιαλέξεων όσον αφορά τους τέσσερις κατηγορουμένους, αιτήσεις τις οποίες υπέβαλε ο διευθυντής της Glavna direktsia za borba s organiziranata prestapnost (γενικής διευθύνσεως για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, Βουλγαρία) μεταξύ Νοεμβρίου 2011 και Φεβρουαρίου 2012, έγιναν δεκτές από το Sofiyski gradski sad (πρωτοδικείο Σόφιας). Μετά την κίνηση της ποινικής διαδικασίας, ο εισαγγελέας ζήτησε και έλαβε, τον Μάρτιο του 2012, από το Spetsializiran nakazatelen sad (ειδικό ποινικό δικαστήριο) επανειλημμένες άδειες για τη διενέργεια νέων παρακολουθήσεων τηλεφωνικών συνδιαλέξεων όσον αφορά τους συγκεκριμένους κατηγορουμένους.
- 16 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι καμία από τις επίμαχες στην κύρια δίκη άδειες δεν ήταν αιτιολογημένη και ότι εκείνες που εκδόθηκαν κατά το χρονικό διάστημα από τον Νοέμβριο του 2011 έως τον Ιανουάριο του 2012 δεν ανέφεραν προσηκόντως, μεταξύ άλλων, ποιος εκ των κατωτέρω μνημονευομένων, δηλαδή ο πρόεδρος ή ο αντιπρόεδρος του Sofiyski gradski sad (πρωτοδικείου Σόφιας), ήταν αυτός που είχε ενεργήσει εν προκειμένω. Κατά το αιτούν δικαστήριο, οι πλημμέλειες αυτές δεν συνεπάγονται την έλλειψη νομιμότητας των επίμαχων στην κύρια δίκη αδειών. Ωστόσο, κατά το αιτούν δικαστήριο, οι εκδοθείσες κατά τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 2012 άδειες εκδόθηκαν από αναρμόδιο δικαστήριο. Συγκεκριμένα, μετά την ημερομηνία αυτή, όλες οι αιτήσεις περί παροχής αδειάς έπρεπε να υποβάλλονται προς τον πρόεδρο του Spetsializiran nakazatelen sad (ειδικού ποινικού δικαστηρίου) και όχι πλέον προς τον πρόεδρο του Sofiyski gradski sad (πρωτοδικείου Σόφιας). Ο τελευταίος, εφόσον δεν ήταν πλέον αρμόδιος να εξετάζει και να κάνει δεκτές τις αιτήσεις αυτές, όφειλε να τις παραπέμψει στον πρόεδρο του Spetsializiran nakazatelen sad (ειδικού ποινικού δικαστηρίου).
- 17 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, στη συνέχεια, διαπιστώθηκαν επισήμως σφάλματα συστημικής φύσεως στην έκδοση των αδειών για τη χρησιμοποίηση των ειδικών μέσων έρευνας, και ιδίως των παρακολουθήσεων τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, γεγονός το οποίο οδήγησε στην τροποποίηση του σχετικού νόμου.
- 18 Επιπλέον, το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει ότι δεν ήταν σαφές κατά πόσον ο μεταβατικός κανόνας του άρθρου 9 του ZIDNPK κάλυπτε και τις εκκρεμείς προκαταρκτικές εξετάσεις. Η εν λόγω διάταξη φαίνεται ότι έδωσε λαβή για τη διαμόρφωση πλούσιας και αντιφατικής νομολογίας. Η ερμηνευτική απόφαση αριθ. 5/14, της 16ης Ιανουαρίου 2014, την οποία εξέδωσε το Varhoven kasatsionen sad

(Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Βουλγαρία), επιβεβαίωσε ότι η αρχή της αποκλειστικής αρμοδιότητας του οργάνου που έχει το καθήκον επιβολής της ποινικής δικαιοσύνης δεν επιδέχεται εξαιρέσεις. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, συναφώς, ότι η εν λόγω αρχή είναι ιδιαίτερος σημαντική κατά το εθνικό δίκαιο, ιδίως στις περιπτώσεις εφαρμογής ειδικών μεθόδων έρευνας, συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησής των τηλεπικοινωνιών. Ωστόσο, το εν λόγω δικαστήριο, επικαλούμενο την απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Δεκεμβρίου 2015, *WebMindlicenses* (C-419/14, EU:C:2015:832, σκέψη 91), διερωτάται αν τα διδάγματα που απορρέουν από την ως άνω ερμηνευτική απόφαση είναι δεσμευτικά και όταν τίθεται θέμα τηρήσεως του δικαίου της Ένωσης.

- 19 Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι, στην περίπτωση του P. Dzivev, μόνον οι παρακολούθησεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων που διενεργήθηκαν βάσει των αδειών που εκδόθηκαν από την αναρμόδια δικαστική αρχή αποδεικνύουν με σαφήνεια και πέραν πάσης αμφιβολίας τη διάπραξη των αδικημάτων για τα οποία αυτός κατηγορείται και καθιστούν δυνατή την ποινική καταδίκη του, ενώ οι άλλοι κατηγορούμενοι θα ήταν δυνατόν να καταδικασθούν βάσει των αποδεικτικών στοιχείων που αποκτήθηκαν με νόμιμο τρόπο.
- 20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το *Spetsializiran nakazatelen sad* (ειδικό ποινικό δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι συμβατή:

- με το άρθρο 325, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, το οποίο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για την αποτελεσματική προστασία κατά της απάτης ή οποιασδήποτε άλλης παράνομης δραστηριότητας κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης,
- με το άρθρο 2, παράγραφος 1, [της Συμβάσεως ΡΙΦ,] σε συνδυασμό με το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της [εν λόγω Συμβάσεως] και σε συνδυασμό με το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', της αποφάσεως 2007/436, δυνάμει των οποίων κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει την αποτελεσματική καταπολέμηση της φοροδιαφυγής στον τομέα του ΦΠΑ,
- με το άρθρο 47, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί με νόμο,

ρύθμιση του εθνικού δικαίου κατά την οποία αποδεικτικά στοιχεία που έχουν συλλεγεί με την εφαρμογή “ειδικών μεθόδων έρευνας”, και συγκεκριμένα μέσω της παρακολούθησής των τηλεφωνικών επικοινωνιών προσώπων σε βάρος των οποίων απαγγέλθηκε μεταγενεστέρως κατηγορία για απάτη σχετική με τον ΦΠΑ, δεν επιτρέπεται να λαμβάνονται υπόψη, διότι η παρακολούθηση αυτή διατάχθηκε από αναρμόδιο δικαστήριο, εφόσον στο πλαίσιο αυτό συνεκτιμηθούν τα ακόλουθα στοιχεία:

- σε προγενέστερο χρόνο (πριν από έναν έως τρεις μήνες) υποβλήθηκε αίτηση για την παρακολούθηση μέρους των εν λόγω επικοινωνιών και το ως άνω δικαστήριο, που εξακολουθούσε να έχει αρμοδιότητα κατά τον χρόνο εκείνο, διέταξε την παρακολούθηση αυτή·
- η αίτηση για την έκδοση διατάξεως σχετικά με την επίμαχη παρακολούθηση τηλεφωνικών επικοινωνιών (και συγκεκριμένα την παράταση της προηγούμενης παρακολούθησής και την παρακολούθηση νέων τηλεφωνικών συνδέσεων) υποβλήθηκε στο ίδιο δικαστήριο το οποίο δεν ήταν πλέον αρμόδιο, λόγω της μεταβίβασης, κατά το αμέσως προηγούμενο χρονικό διάστημα, της σχετικής αρμοδιότητας σε άλλο δικαστήριο· το αρχικό δικαστήριο, μολονότι στερούνταν πλέον αρμοδιότητας, εξέτασε την αίτηση επί της ουσίας και εξέδωσε διάταξη·

- σε μεταγενέστερο χρόνο (μετά από περίπου ένα μήνα), υποβλήθηκε εκ νέου αίτηση για την έκδοση διατάξεως σχετικά με την παρακολούθηση των ίδιων τηλεφωνικών συνδέσεων και η σχετική διάταξη εκδόθηκε από το δικαστήριο που ήταν πλέον αρμόδιο συναφώς·
 - καμία από τις διατάξεις που εκδόθηκαν δεν περιέχει, στην πράξη, αιτιολογία·
 - η νομοθετική διάταξη που προέβλεπε τη μεταβίβαση αρμοδιότητας δεν ήταν σαφής και είχε ως συνέπεια την έκδοση πολυάριθμων αντιφατικών δικαστικών αποφάσεων, με αποτέλεσμα το Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) να εκδώσει δεσμευτική ερμηνευτική απόφαση περίπου δύο έτη μετά την εν λόγω μεταβίβαση αρμοδιότητας και την επίμαχη παρακολούθηση τηλεφωνικών επικοινωνιών·
 - το δικαστήριο που επελήφθη της υπό κρίση υποθέσεως δεν είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί αιτήσεων για την έκδοση διατάξεως σχετικής με την εφαρμογή ειδικών μεθόδων έρευνας (παρακολούθηση τηλεφωνικών επικοινωνιών)· εντούτοις, είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της νομιμότητας πραγματοποιηθείσας παρακολουθήσεως τηλεφωνικών επικοινωνιών, ιδίως δε να διαπιστώσει ότι ορισμένη διάταξη δεν πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις και, επομένως, να μην λάβει υπόψη τα αποδεικτικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο αυτό· η αρμοδιότητα αυτή θεμελιώνεται μόνο εφόσον έχει εκδοθεί νομότυπη διάταξη για την παρακολούθηση τηλεφωνικών επικοινωνιών·
 - η χρήση των ως άνω αποδεικτικών στοιχείων (τηλεφωνικές συνδιαλέξεις των κατηγορουμένων, των οποίων η παρακολούθηση διατάχθηκε από δικαστήριο που είχε παύσει πλέον να έχει σχετική αρμοδιότητα) έχει θεμελιώδη σημασία προκειμένου να κριθεί το ζήτημα της ευθύνης του κατηγορουμένου ως διευθύνοντος εγκληματική οργάνωση που συστάθηκε με σκοπό τη διάπραξη φορολογικών ποινικών αδικημάτων κατά την έννοια [του νόμου περί του φόρου προστιθέμενης αξίας, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης], και ως ηθικού αυτουργού συγκεκριμένων αδικημάτων, δεδομένου ότι, για να κηρυχθεί ένοχος και να καταδικαστεί, οι εν λόγω τηλεφωνικές συνδιαλέξεις πρέπει οπωσδήποτε να μπορούν να ληφθούν υπόψη ως αποδεικτικά στοιχεία και ότι, ειδάλλως, θα πρέπει να κηρυχθεί αθώος·
- 2) Μπορεί στην υπό κρίση υπόθεση να εφαρμοστεί η απόφαση του Δικαστηρίου [που πρόκειται να εκδοθεί επί της υποθέσεως Ognyanov,] C-614/14;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 21 Με απόφαση της 25ης Ιουλίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 4 Αυγούστου 2016, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να αποσύρει το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα. Επ' αυτού, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το εν λόγω δεύτερο ερώτημα κατέστη άνευ αντικειμένου κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 5ης Ιουλίου 2016, Ognyanov (C-614/14, EU:C:2016:514).
- 22 Πέραν αυτού, η εκδίκαση της παρούσας υποθέσεως ανεστάλη, με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου, της 12ης Μαΐου 2017, έως την έκδοση αποφάσεως επί της υποθέσεως M.A.S. και M.B. (απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2017, C-42/17, EU:C:2017:936). Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου επανελήφθη στις 12 Δεκεμβρίου 2017.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 23 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 325, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ καθώς και το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', και το άρθρο 2, παράγραφος 1, της Συμβάσεως ΡΙΦ, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται, με γνώμονα την αρχή της αποτελεσματικότητας των ποινικών διώξεων που αφορούν αδικήματα σχετικά με τον ΦΠΑ, στην εκ μέρους του εθνικού δικαστή εφαρμογή εθνικού κανόνα που προβλέπει ότι πρέπει να αποκλείονται από ποινική διαδικασία αποδεικτικά στοιχεία, όπως παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, για τα οποία απαιτείται προηγούμενη δικαστική άδεια, όταν η εν λόγω άδεια έχει δοθεί από αναρμόδια δικαστική αρχή, ακόμη και σε περίπτωση κατά την οποία μόνον αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία είναι ικανά να αποδείξουν τη διάπραξη των επίμαχων αδικημάτων.
- 24 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, επισημαίνεται ότι, στο παρόν στάδιο εξελίξεώς του, το δίκαιο της Ένωσης δεν προβλέπει κανόνες, που να είναι εφαρμοστέοι στις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής των αποδείξεων και τη χρησιμοποίηση αυτών στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών σε θέματα ΦΠΑ. Επομένως, ο τομέας αυτός υπάγεται, κατ' αρχήν, στην αρμοδιότητα των κρατών μελών (πρβλ. αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 2015, *WebMindLicenses*, C-419/14, EU:C:2015:832, σκέψη 65, καθώς και της 2ας Μαΐου 2018, *Scialdone*, C-574/15, EU:C:2018:295, σκέψη 25).
- 25 Πάντως, το άρθρο 325, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να καταπολεμούν την απάτη και οποιαδήποτε άλλη παράνομη δραστηριότητα κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, λαμβάνοντας αποτελεσματικά και αποτρεπτικά μέτρα (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, *Kolev κ.λπ.*, C-612/15, EU:C:2018:392, σκέψη 50 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 26 Δεδομένου ότι οι ίδιοι πόροι της Ένωσης περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο β', της αποφάσεως 2007/436, τα έσοδα από την εφαρμογή ενιαίου συντελεστή όσον αφορά την εναρμονισμένη βάση του ΦΠΑ, η οποία καθορίζεται σύμφωνα με τους κανόνες της Ένωσης, υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ, αφενός, της εισπράξεως των εσόδων από ΦΠΑ σύμφωνα με τους κανόνες του εφαρμοστέου δικαίου της Ένωσης και, αφετέρου, της αποδόσεως των αναλογούντων πόρων από ΦΠΑ στον προϋπολογισμό της Ένωσης, εφόσον οποιοδήποτε κενό στην είσπραξη των εν λόγω εσόδων οδηγεί δυνητικά σε μείωση των αντίστοιχων πόρων (αποφάσεις της 5ης Δεκεμβρίου 2017, *M.A.S. και M.B.*, C-42/17, EU:C:2017:936, σκέψη 31, καθώς και της 5ης Ιουνίου 2018, *Kolev κ.λπ.*, C-612/15, EU:C:2018:392, σκέψη 51).
- 27 Προκειμένου να εξασφαλίζουν την είσπραξη του συνόλου των εν λόγω εσόδων και, κατ' επέκταση, την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, τα κράτη μέλη διαθέτουν ελευθερία επιλογής των κυρώσεων που επιβάλλουν, οι οποίες είναι δυνατόν να προσλαμβάνουν τη μορφή διοικητικών κυρώσεων, ποινικών κυρώσεων ή ενός συνδυασμού των δύο. Οι ποινικές κυρώσεις ενδέχεται εντούτοις να είναι αναγκαίες για την καταπολέμηση κατά τρόπο αποτελεσματικό και αποτρεπτικό ορισμένων περιπτώσεων σοβαρής απάτης στον τομέα του ΦΠΑ, όπως επιτάσσει το άρθρο 2, παράγραφος 1, της Συμβάσεως ΡΙΦ, σε συνδυασμό με το άρθρο 1, παράγραφος 1, της εν λόγω Συμβάσεως (πρβλ. αποφάσεις της 20ής Μαρτίου 2018, *Menci*, C-524/15, EU:C:2018:197, σκέψη 20· της 2ας Μαΐου 2018, *Scialdone*, C-574/15, EU:C:2018:295, σκέψη 36, καθώς και της 5ης Ιουνίου 2018, *Kolev κ.λπ.*, C-612/15, EU:C:2018:392, σκέψη 54).
- 28 Συναφώς, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε για παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των εναρμονισμένων κανόνων που προκύπτουν από την οδηγία 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ 2006, L 347, σ. 1), να επιβάλλονται κυρώσεις, υπό ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις οι οποίες είναι ανάλογες εκείνων που επιβάλλονται για παρόμοιας φύσεως και σημασίας παραβιάσεις της

εθνικής νομοθεσίας και προσδίδουν, εν πάση περιπτώσει, στις κυρώσεις αποτελεσματικό, αναλογικό και αποτρεπτικό χαρακτήρα (πρβλ. απόφαση της 2ας Μαΐου 2018, Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, σκέψη 28).

- 29 Τα κράτη μέλη οφείλουν επίσης να εξασφαλίζουν ότι οι προβλεπόμενοι από το εθνικό δίκαιο κανόνες ποινικής δικονομίας καθιστούν δυνατή την αποτελεσματική καταστολή των ποινικών αδικημάτων που συνδέονται με τέτοιες συμπεριφορές (πρβλ. αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 2015, WebMindLicenses, C-419/14, EU:C:2015:832, σκέψη 65, καθώς και της 5ης Ιουνίου 2018, Kolev κ.λπ., C-612/15, EU:C:2018:392, σκέψη 55).
- 30 Επομένως, αν και οι κυρώσεις και οι διοικητικές ή/και ποινικές διαδικασίες που σχετίζονται με τις εν λόγω κυρώσεις, τις οποίες θεσπίζουν τα κράτη μέλη για την καταπολέμηση των παραβάσεων των εναρμονισμένων κανόνων περί ΦΠΑ, εμπίπτουν στο πεδίο της δικονομικής και θεσμικής τους αυτονομίας, η αυτονομία αυτή ωστόσο περιορίζεται, όχι μόνον από την αρχή της αναλογικότητας και από την αρχή της ισοδυναμίας, των οποίων η εφαρμογή δεν είναι κρίσιμη εν προκειμένω, αλλά και από την αρχή της αποτελεσματικότητας, η οποία επιβάλλει να είναι οι εν λόγω κυρώσεις αποτελεσματικές και αποτρεπτικές (πρβλ. απόφαση της 2ας Μαΐου 2018, Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, σκέψη 29).
- 31 Στο πλαίσιο αυτό, εναπόκειται καταρχάς στον εθνικό νομοθέτη να λάβει τα αναγκαία μέτρα. Ο εθνικός νομοθέτης οφείλει να τροποποιεί το νομικό πλαίσιο, εφόσον απαιτείται, και να διασφαλίζει ότι η διαδικασία που εφαρμόζεται για τη δίωξη των ποινικών αδικημάτων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης δεν είναι σχεδιασμένη με τρόπο ώστε να ενέχει, για εγγενείς της διαδικασίας αυτής λόγους, συστημικό κίνδυνο ατιμωρησίας για πραγματικά περιστατικά που συνιστούν τέτοια αδικήματα, καθώς και να εγγυάται την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των κατηγορουμένων (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, Kolev κ.λπ., C-612/15, EU:C:2018:392, σκέψη 65).
- 32 Όσον αφορά τα εθνικά δικαστήρια, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αυτά οφείλουν να εξασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 325, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και να αφήνουν ανεφάρμοστες διατάξεις του εσωτερικού δικαίου οι οποίες, στο πλαίσιο διαδικασίας που αφορά σοβαρά αδικήματα στον τομέα του ΦΠΑ, εμποδίζουν την εφαρμογή κυρώσεων αποτελεσματικού και αποτρεπτικού χαρακτήρα για την καταπολέμηση της απάτης σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης (απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2017, M.A.S. και M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, σκέψη 39).
- 33 Ωστόσο, η υποχρέωση διασφάλισης αποτελεσματικής εισπράξεως των πόρων της Ένωσης δεν απαλλάσσει τα εθνικά δικαστήρια από τον επιβαλλόμενο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται με τον Χάρτη και των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης, δεδομένου ότι οι ποινικές διαδικασίες που έχουν κινηθεί για αδικήματα στον τομέα του ΦΠΑ συνιστούν εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη. Στο ποινικό δίκαιο, τα εν λόγω δικαιώματα και οι εν λόγω γενικές αρχές πρέπει να τηρούνται όχι μόνο στο πλαίσιο των ποινικών διαδικασιών, αλλά και στο στάδιο της προκαταρκτικής έρευνας, από τη στιγμή που ένα πρόσωπο κατηγορείται για τη διάπραξη αδικήματος (πρβλ. αποφάσεις της 5ης Δεκεμβρίου 2017, M.A.S. και M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, σκέψη 52· της 5ης Ιουνίου 2018, Kolev κ.λπ., C-612/15, EU:C:2018:392, σκέψεις 68 και 71, καθώς και της 20ής Μαρτίου 2018, Di Puma και Zecca, C-596/16 και C-597/16, EU:C:2018:192, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 34 Επομένως, η υποχρέωση διασφάλισης αποτελεσματικής εισπράξεως των πόρων της Ένωσης δεν απαλλάσσει τα εν λόγω δικαστήρια από τον επιβαλλόμενο σεβασμό της αρχής της νομιμότητας και του κράτους δικαίου, που συνιστά μία από τις πρωταρχικές αξίες στις οποίες βασίζεται η Ένωση, όπως συνάγεται από το άρθρο 2 ΣΕΕ.

- 35 Συναφώς, προκύπτει, μεταξύ άλλων, από τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την αρχή της νομιμότητας και από το κράτος δικαίου ότι η εξουσία καταστολής δεν μπορεί να ασκείται, καταρχήν, εκτός των νομίμων ορίων εντός των οποίων επιτρέπεται να ενεργεί κάθε αρχή, σύμφωνα με το δικαίο του κράτους μέλους στο οποίο αυτή υπάγεται (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2015, *Weltimmo*, C-230/14, EU:C:2015:639, σκέψη 56).
- 36 Επιπλέον, οι παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων συνιστούν επέμβαση στο δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, που κατοχυρώνεται με το άρθρο 7 του Χάρτη. Μια τέτοια επέμβαση είναι δυνατόν να επιτραπεί, σύμφωνα με το άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, μόνον αν προβλέπεται από τον νόμο και αν, τηρουμένων, αφενός, του βασικού περιεχομένου του εν λόγω δικαιώματος και, αφετέρου, της αρχής της αναλογικότητας, είναι αναγκαία και ανταποκρίνεται πραγματικά σε σκοπούς γενικού συμφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση (πρβλ. απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2015, *WebMindLicenses*, C-419/14, EU:C:2015:832, σκέψεις 71 και 73).
- 37 Συναφώς, δεν αμφισβητείται ότι οι επίμαχες στην κύρια δίκη παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων είχαν επιτραπεί από δικαστική αρχή που δεν διέθετε την απαιτούμενη αρμοδιότητα για τον σκοπό αυτό. Επομένως, οι εν λόγω παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων πρέπει να θεωρηθούν ως μη προβλεπόμενες από τον νόμο, κατά την έννοια του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη.
- 38 Ως εκ τούτου, επισημαίνεται ότι ο επίμαχος στην κύρια δίκη κανόνας αντικατοπτρίζει τις απαιτήσεις για τις οποίες έγινε λόγος στις σκέψεις 35 έως 37 της παρούσας απόφασης, καθόσον επιβάλλει στον εθνικό δικαστή την υποχρέωση να αποκλείει από την ποινική διαδικασία αποδεικτικά στοιχεία, όπως παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, για τα οποία απαιτείται προηγούμενη δικαστική άδεια, όταν η εν λόγω άδεια έχει δοθεί από αναρμόδια δικαστική αρχή.
- 39 Επομένως, το δικαίο της Ένωσης δεν είναι δυνατόν να επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια να μην εφαρμόζουν έναν τέτοιο δικονομικό κανόνα, έστω και αν η χρήση των αποδεικτικών στοιχείων που συνελέγησαν κατά παράνομο τρόπο θα ήταν ικανή να αυξήσει την αποτελεσματικότητα των ποινικών διώξεων που επιτρέπουν στις εθνικές αρχές να επιβάλλουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, κυρώσεις για τη μη τήρηση του δικαίου της Ένωσης (βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες που προσδίδουν ισχύ δεδικασμένου σε δικαστική απόφαση, απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2018, *XC κ.λπ.*, C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 53 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 40 Συναφώς, δεν ασκεί επιρροή το γεγονός, το οποίο επισημάνθηκε από το αιτούν δικαστήριο, ότι η διαπραχθείσα παρανομία οφείλεται στην ασάφεια της επίμαχης στην κύρια δίκη μεταβατικής διατάξεως σχετικά με την αρμοδιότητα. Πράγματι, η απαίτηση να προβλέπεται από τον νόμο κάθε περιορισμός της ασκήσεως του δικαιώματος που παρέχει το άρθρο 7 του Χάρτη συνεπάγεται ότι η έννομη βάση που επιτρέπει τον εν λόγω περιορισμό πρέπει να είναι αρκούντως σαφής και συγκεκριμένη (πρβλ. απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2015, *WebMindLicenses*, C-419/14, EU:C:2015:832, σκέψη 81). Δεν ασκεί επίσης επιρροή το γεγονός ότι, στην περίπτωση του ενός εκ των τεσσάρων κατηγορουμένων στην κύρια δίκη, μόνον οι παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων που διενεργήθηκαν βάσει αδειών που χορηγήθηκαν από αναρμόδια αρχή είναι ικανές να αποδείξουν την ενοχή του και να δικαιολογήσουν ποινική καταδίκη.
- 41 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 325, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ καθώς και το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', και το άρθρο 2, παράγραφος 1, της Συμβάσεως ΡΙΕ, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται, με γνώμονα την αρχή της αποτελεσματικότητας των ποινικών διώξεων που αφορούν αδικήματα σχετικά με τον ΦΠΑ, στην εκ μέρους του εθνικού δικαστή εφαρμογή εθνικού κανόνα που προβλέπει ότι πρέπει να αποκλείονται από ποινική διαδικασία αποδεικτικά στοιχεία, όπως παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, για τα οποία απαιτείται προηγούμενη

δικαστική άδεια, όταν η εν λόγω άδεια έχει δοθεί από αναρμόδια δικαστική αρχή, ακόμη και σε περίπτωση κατά την οποία μόνον αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία είναι ικανά να αποδείξουν τη διάπραξη των επίμαχων αδικημάτων.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 42 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 325, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ καθώς και το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', και το άρθρο 2, παράγραφος 1, της Συμβάσεως η οποία καταρτίστηκε βάσει του άρθρου Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, και η οποία υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο στις 26 Ιουλίου 1995, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται, με γνώμονα την αρχή της αποτελεσματικότητας των ποινικών διώξεων που αφορούν αδικήματα σχετικά με τον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), στην εκ μέρους του εθνικού δικαστή εφαρμογή εθνικού κανόνα που προβλέπει ότι πρέπει να αποκλείονται από ποινική διαδικασία αποδεικτικά στοιχεία, όπως παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, για τα οποία απαιτείται προηγούμενη δικαστική άδεια, όταν η εν λόγω άδεια έχει δοθεί από αναρμόδια δικαστική αρχή, ακόμη και σε περίπτωση κατά την οποία μόνον αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία είναι ικανά να αποδείξουν τη διάπραξη των επίμαχων αδικημάτων.

(υπογραφές)